

Періодика литовської етнології в перспективі розвитку науки

Раса Паукштїте-Шакнене

УДК [39:050](474.5)“19”

Rasa Paukštytė-Šaknienė. Lithuanian Ethnological Periodic Publications in Prospect of Scientific Progress. The article discusses how the development of Lithuania's science of ethnology was reflected in periodical press. The author analyses publications of three periods, i.e. interwar and Soviet periods, and the period after 1990.

Keywords: ethnology, periodical (annual, biannual, quarterly, etc.) publications, interwar period, Soviet period, the period after 1990.

Rasa Paukštytė-Šaknienė. Lietuvos etnologijos periodika mokslo raidos perspektyvoje. Straipsnyje siekiama atskleisti kaip periodinių ir tęstinių leidinių publikacijose atsispindėjo Lietuvos etnologijos mokslo raida. Šio tikslo siekiama analizuojant trijų laikotarpių: tarpukario, sovietmečio ir laikotarpio po 1990 metų leidinius.

Raktiniai žodžiai: Etnologija, periodiniai ir tęstiniai leidiniai, tarpukaris, sovietmetis, laikotarpis po 1990 metų.

Упродовж останнього часу в Європі приділяють посилену увагу до історії етнології, яка зумовлена прагненням віднайти і сформулювати нові значення понять «етнічність», «національна ідентичність», «автентичність національної спадщини» [14, р. 261–262]. Історія етнології стала об'єктом досить ґрунтовних досліджень і в Литві.

Публікації в періодичних виданнях – показник розвитку науки. Спеціалізовані періодичні видання, присвячені конкретній науці, висвітлюють етапи її формування й інституціоналізації. Публікація в такому виданні в багатьох випадках швидше віднаходить свого читача, наукове дослідження легше помітити дослідникам з інших держав.

Розуміння етнології в різних європейських країнах не є тотожним. Її можуть сприймати як дослідження культури та повсякдення (етнологія Європи) або вважати синонімом соціокультурної антропології [4, р. 218–219]. Зміна меж науки помітна і в часовому розумінні. У міжвоєнній Литві в значенні «етнологія» живили поняття «народознавство» (*tautotyra*), яке охоплювало сферу не тільки етнології (у сучасному розумінні), але й фольклористики¹. На литовську етнологію мали вплив дослідження *Volkskunde*, до яких методологічно близькі праці Й. Баліса. Ці праці заклали підвалини і для вивчення фольклору в Литві. Дослідники прагнули фіксувати й популяризувати мудрість, менталітет, звичаї – унікальну культуру звичайних сільських людей [22, р. 65]. Відтак іноді досить важко назвати конкретного дослідника того часу представником певної народознавчої науки.

У радянський період фольклористика й етнологія були розділені: фольклористику вважали складовою літературознавства, а етнологію – історії (під назвою «етнографія»). З 1996 року знову повернулися до поняття «етнологія». Останнім часом етнологія (07Н) існує як окрема наука, як і історія (05Р), що має своє місце в класифікаційній системі гуманітарних наук. Фольклористика не становить окремої галузі науки, а дисертації захищають як філологічні (04Н) або етнологічні (07Н).

Наука як явище нелегко піддається визначенню. Її складність зумовлена тим, що науку можна розглядати з різних позицій: як інституцію, спосіб пізнання, засіб нагромадження знань, фактор розвитку виробництва, а також чинник, який формує погляд на людину і світ [9, р. 23]. Якщо сприймати науку як спосіб накопичення знань, то нерідко виникає проблема розмежування наукових галузей, особливо якщо порівнювати наукові результати початку ХХ ст. і нашого часу. Науковою публікацією вважатимемо не тільки аналітичні статті великого обсягу, але й статтю, що узагальнює повсякденне життя локальної місцевості, що ґрунтується на особистому досвіді кількох респондентів. Іноді дослідження, здійснені аматорами, або узагальнення, зроблені методом спостереження, можуть долучитися до розвитку науки, що формується. Наприклад, за твердженням антрополога Дж. Кліффорда, Західний світ тільки від середини четвертого десятиліття ХХ ст. у міжнародному масштабі може вести мову про вироблення єдиного погляду на те, що етнографічні дослідження, якщо це можливо, мають ґрунтуватися на комплексних описах культури, здійснених кваліфікованими науковцями [2, р. 44].

Формування литовської етнологічної науки хронологічно можна визначити по-різному. Наприклад, за твердженням А. Чяпайтене, витоків етнографії, етнології та антропології слід шукати у ХVІІІ ст., в ідеях Просвітництва, що прийшли з Європи і були по-своєму переоцінені [3, р. 232]. На думку І.-Р. Мяркене, джерела системних етнографічних польових досліджень сягають середини ХІХ ст., коли важливість фіксації культурних фактів для етнографії була усвідомлена позитивно – наука потребує чіткого емпіричного обґрунтування [16, р. 18]. П. Дундулене пов'язувала цей період із часом формування науки. На думку дослідниці, етнографічна наука в Литві сформувалася приблизно в середині ХІХ ст., а етнографія як самостійна дисципліна суспільних наук – тільки в радянський час [6, р. 5, 7]. В. Чюбрінскас стверджував, що етнологію міжвоєнного періоду вже можна було б назвати наукою, проте вона навіть і в радянський час ще не стала самостійною дисципліною [5]. З плином часу змінювалося й розуміння науки. Наприклад, у виданні «*Lietuvių tauta*»

(«Литовська нація»), опублікованому Товариством «Lietuvių mokslo draugijos» («Громада литовської науки») у 1907–1935 роках (світ побачило п'ять томів, ред. Й. Басанавічюс), більшість невеликих за обсягом статей про окремі етнографічні явища сьогодення можна було б оцінити як краєзнавчі. Публікації охопили тільки деякі галузі народної культури, тому аналіз етнологічної періодики почнемо з міжвоєнного періоду, коли коло досліджуваних тем було розширене. Окреслимо три основні періоди формування науки: міжвоєнний період, радянські часи і період після 1990 року².

Етнологія міжвоєнного часу

За твердженням О. Лофгрена, який досліджував історію етнології Швеції, у цій країні етнологія виникла як суто національна наука, завданням якої був пошук, збирання, аналіз і презентація національної культури народу [13, р. 119]. Подібні процеси відбувалися і в Литві. Усі дослідники погоджуються, що важливу роль у розвитку етнологічної науки відіграв журнал «Gimtasai kraštas» («Рідний край»), який видавало в 1934–1943 роках Шяуляйське краєзнавче товариство. У цьому виданні переважно публікували статті, що висвітлювали регіональні культурні особливості й узагальнювали життєвий досвід кількох респондентів. Якість статей змінювалася поступово, і якщо в перших номерах цього журналу подавали переважно матеріал, зібраний під час експедицій, то в пізніших номерах з'явилися також статті узагальнювального характеру [18, р. 35–37]. Ці публікації були особливо важливими після Другої світової війни, тому що в міжвоєнний час світ побачило лише декілька етнологічних монографій. За весь час існування журналу вийшов 31 номер (17 книжок). На думку В. Мілюса, 222, з опублікованих у журналі 448-ми, розвідки можна вважати етнологічними, 28 – фольклористичними, окрім того, частина з них має міждисциплінарний характер. У той час фольклористика й етнологія були тісно пов'язані між собою. Наприклад, праці одного з найвідоміших народознавців – Й. Балдаускаса, опубліковані в цьому виданні, належать і до етнологічних, і до фольклористичних досліджень, а студії Й. Баліса – тільки до фольклористичних. Доробок останнього базується не на етнографічних польових дослідженнях, а на аналізі фольклорних текстів³.

Шяуляйське краєзнавче товариство в 1930–1933 роках видавало «Šiaulių metraštis» («Шяуляйський літопис»), у якому публікували й етнографічні матеріали (ред. П. Бугайлішкіс). Чимало етнографічних описів розміщено і в газетах та журналах міжвоєнного періоду, які охоплювали широке коло читачів, де проаналізовані родинні, календарні, громадські звичаї, народне мистецтво та інші культурні явища. Ці матеріали стали важливими для подальших досліджень.

Етнологічні студії більшого обсягу в міжвоєнний час публікували видання наукових інституцій. Етнологія як окрема наука в окупованому Польщею Вільнюському краї оформилася 1924 року, коли в Університеті Стефана Баторія (м. Вільнюс) заснували Інститут етнології [5, р. 100]. У незалежній Литві тільки 1934 року в Університеті Вітаутаса Великого (м. Каунас) відкрили кафедру етніки.

Р. Апанавічюс, який порівнював етнологічні студії у вищезазначених закладах, зауважив, що в першому пріоритетними були етнологічні студії, а в другому – фольклорні дисципліни [1, р. 162]. У Каунаському університеті на факультеті гуманітарних наук упродовж 1930–1940 років видали академічний журнал «Darbai ir dienos» («Праці і дні») (за ред. проф. В. Креве-Міцкявічюса). Загалом опублікували дев'ять томів. Як стверджує Л. Гудайтіс, журнал містив дослідження з літератури, етнології та фольклористики [8, р. 3], до етнології, однак, можна віднести тільки одну велику (понад 100 сторінок) і цінну з наукового погляду розвідку Ю. Бальджюса «Vogtinės vestuvės» («Крадене весілля»), яка побачила світ 1940 року. Дещо раніше (1935) праця, подібного обсягу, цього самого автора «Pirktinės vestuvės» («Куплене весілля») побачила світ у виданні «Mūsų tautosaka» («Наш фольклор»). Здавалося б парадоксальним, що в присвяченому фольклористичній науці виданні (у 1930–1935 рр. вийшло десять томів) етнологічних праць було більше. У ньому публікували також статті про весілля, хрестини, обряди жнив з окремих етнографічних регіонів; розміщено важливий для етнологічної науки нарис М. Каткуса «Balanos gadynė» («Скіпкові часи») [11]. Чимало етнологічних матеріалів опубліковано у виданні Архіву литовського фольклору «Tautosakos darbai» («Праці фольклору») (за ред. Й. Баліса; упродовж 1935–1940 рр. вийшло сім томів), зокрема, про хрестини, весілля, толоки, великодні та троїцькі обряди. Ці дослідження, у яких систематизовано етнографічні матеріали литовського регіону, як правило, мають узагальнювальний характер. Частина з них має великий обсяг, проте вони ближчі до краєзнавчих розвідок журналу «Gimtasai kraštas».

Узагальнюючи етнологічні публікації окресленого періоду, що побачили світ у наукових і краєзнавчих періодичних виданнях, можна стверджувати, що в Литві міжвоєнного періоду етнологічна наука тільки формувалася. Хоча, як уважає В. Чюбрінкас, методична різноманітність і виникнення полеміки (є лише один зразок такої полеміки між Й. Балісом і Ю. Балдаускасом) уже тоді засвідчили про формування наукової дисципліни. Утім, на нашу думку, цей висновок є передчасним. Обидва науковці приділяли увагу аналізу фольклору, а не етнографії, і нині їх уважають представниками і етнології, і фольклористики. Проте їхня діяльність мала чимале значення для формування етнології.

Етнологія радянського періоду

Незважаючи на старання радянської ідеології надати етнографії напряму історичного матеріалізму, навіть радянські етнологи визначали етнологію як науку з дуже широкими і невстановленими межами, з приводу чого велися дискусії [24, с. 34]. Проте умов для розвитку цієї науки не було. У 1941 році закрито заснований 1939 року в Каунасі Інститут літуаністики ім. Антанаса Сметони, який ще й не встиг розвинути широкої наукової діяльності. Утворений 1941 року, Інститут етнології АН Лит. РСР (який становили відділи етнології і фольклору) діяв лише кілька років. За словами Р. Апанавічюса, 1939 року, після переведення Університету Вітаутаса Великого до Вільнюса, тут було засновано фольклорис-

тичну школу. У повоєнні часи, стараннями дипломатки Університету Стефана Баторія П. Дундулене, Вільнюський університет перейняв етнологічну традицію цього університету [1, р. 162]. У радянський час кафедра етнології у Вільнюському університеті існувала тільки в 1945–1947 роках (у 1947–1949 рр. – реорганізована в кафедру музеєзнавства, у 1949–1966 рр. – у кафедру археології і етнографії, згодом – у кафедру історії Лит. РСР, з 1991 р. – у кафедру теорії історії та історії культури). Традиція школи націєзнавства Каунаського університету мала продовження за кордоном: у США Й. Баліс видавав серію «Lietuvių tautosakos lobyno» («Скарбниця литовського фольклору»). Опубліковані в 1951–1989 роках одинадцять томів мали неабияке значення для досліджень народної магії, народної медицини, календарних, аграрних і родинних звичаїв як у світі, так і в тогочасній Литві [19, р. 34–35].

Найпотужніші сили етнологів (до 1952 р. також і фольклористів) були зосереджені в Інституті історії АН Лит. РСР. З 1952 року тут діяв сектор археології та етнографії, а з 1962-го – відділ етнографії. Зусиллями етнологів цієї інституції 1964 року опубліковано перше академічне видання узагальнювального характеру «Lietuvos etnografijos bruožai» («Риси литовської етнографії»). Однак окремого продовжуваного видання, де б виходили етнологічні праці, ще не існувало. У радянський час, коли не залишилося самостійних етнологічних інституцій, не було й журналу, який висвітлював би етнологічні дослідження. Цю проблему розв'язували в кілька способів. П. Дундулене, яка викладала у Вільнюському університеті, свої статті і значні студії публікувала в Наукових Записках Вільнюського університету, з 1958 року – у журналі праць вищих наукових закладів Лит. РСР «Istorija» («Історія»). Праці етнолога до 1979 року друкували майже в кожному номері, а опублікована 1963 року в п'ятому томі «Istorija» монографія «Землеробство в Литві» за своїм обсягом є найбільшим етнологічним дослідженням, яке коли-небудь містило періодичне видання [7].

Етнологи Інституту історії Литви проблему публікації свого наукового доробку розв'язували в дещо подібний спосіб. У 1957 році сформовано періодичне видання АН «Lietuvos Tarybinės Socialistinės Respublikos Mokslų akademijos darbai» (серія А) («Праці Академії наук Литовської Радянської Соціалістичної Республіки») (серія А). У цій серії вийшли важливі для етнологічної науки праці. Наприклад, у 1965–1966 роках у шести номерах цього журналу надруковано дисертацію Р. Мяркене «Grigiškių bandomojo ropieriaus kombinato darbininkų buitės ir kultūra 1925–1965 metais» («Побут і культура працівників паперового комбінату м. Грігішкеса в 1925–1965 рр.»). Дослідження етнологів Інституту історії вміщені також у «Lietuvos istorijos metraštyje» («Літопис історії Литви»), що його видавала ця інституція з 1971 року. Хоча набагато важливішим для етнологічної науки було видання Інституту історії АН «Iš Lietuvių kultūros istorijos» («З історії литовської культури»), яке почало виходити з 1958 року (до 1964 р. побачили світ чотири томи). Це було продовжуване

видання, присвячене дослідженням культури литовського народу, де важливе місце відводили етнологічній тематиці. Пізніше в книгах цієї серії виходили студії та монографії. До 1989 року опублікували десять книг, сім з яких присвячені етнології.

В Інституті історії Литви протягом 1970–1974 років існувало видання «Archeologiniai ir etnografiniai tyrimėjimai Lietuvoje» («Археологічні та етнографічні дослідження в Литві»). Це серія книжок, які етнографи з археологами видавали що два роки. Світ побачило три книжки, у яких уміщено невеликі за обсягом статті, що мали посилання й короткі анотації російською мовою (деякі з картами й рисунками). Хоча видання було присвячено двом наукам, проте вже в першому номері зазначені окремі редактори з етнографії (А. Даніляускас) і археології (А. Таутавічюс). З 1975 року засновано окреме (тільки для етнографів) видання «Etnografiniai tyrimėjimai Lietuvoje» («Етнографічні дослідження в Литві») (відп. ред.: В. Моркунас, В. Мілюс, Р. Мяркене). У 1975–1994 роках вийшло сім книжок⁴, а 1996 року, після зміни назви відділу з етнографії на відділ з етнології, змінили також і назву видання. У 1999 році видано працю «Etnologiniai tyrimėjimai Lietuvoje 1992, 1993 ir 1995 metais» («Етнологічні дослідження в Литві у 1992, 1993 і 1995 рр.») (голова редкол. І.-Р. Мяркене). Це була остання книжка серії. Незважаючи на обмеження в радянський час та структуру того чи іншого видання, у них оперативно подавали найновіші наукові дослідження. Утім, слід визнати, що в той період незначна кількість учених, зосереджених в Інституті історії, Вільнюському університеті, Педагогічному інституті, музеях та інших інституціях, не могли охопити своїми студіями всі галузі традиційної культури.

Важливе місце займали локальні дослідження, які здійснювали професійні вчені й краєзнавці. Праці, присвячені етнології, публікували в заснованому 1963 року журналі «Kraštotyra» («Краєзнавство») (до 1991 р. вийшло 25 номерів). Проте з 1978 року в цьому виданні частка етнологічних статей поступово зменшувалася. Товариство пам'яток і краєзнавства Лит. РСР підтримувало також інші продовжувані часописи. У 1969 і 1974 роках побачила світ праця «Liaudies kūryba» («Народна творчість»), у якій уміщені й етнографічні статті (після 1991 р. вийшло ще три томи). У цих виданнях, як і в журналі «Gimtasai kraštas», свої дослідження публікували не тільки краєзнавці, але й етнологи. На нашу думку, ці праці виконували і наукову, і соціальну місію: прагнули підтримати литовську етнічну ідентичність в умовах радянського часу, водночас закликали громадськість цікавитися народною культурою краю і плекати її.

Отже, суспільно-наукові процеси, а також кількість виданих значимих наукових публікацій дозволяють з 80-х років ХХ ст. називати етнологію наукою.

Сучасна етнологія

Можна стверджувати, що в радянський час сформувалося нове покоління етнологів, які прагнули працювати для незалежної Литви. За твердженням

І.-Р. Мяркене, до 1991 року було написано низку синтетичних і аналітичних праць з багатьох питань етнології, нові ж дослідження за своєю суттю були природним продовженням попередніх студій розвитку етнічної культури в Литві [15, р. 105], а «в 90-х роках ХХ ст., унаслідок звуження поняття “етнографія”, чимала частина наукових інституцій Східної і Центральної Європи, які традиційно вважали етнографічними, змінили свої назви на етнологічні, пристосовуючись до нових вимог» [16, р. 18]. Розширилася і мережа університетів Литви. Окрім заснованих у Вільнюському педагогічному університеті кафедри праісторії балтів і у Вільнюському університеті Стефана Баторія кафедри теорії історії і культури, 1991 року в Клайпедському університеті утворили кафедру балтійського мовознавства й етнології. Етнологію викладають також і в Шауляйському університеті. Проте чи не найбільша група етнологів згуртувалася на заснованій 1993 року кафедрі етнології і фольклористики в Університеті Вітаутаса Великого. Того самого року при Інституті історії Литви й Університеті Вітаутаса Великого відкрили об'єднану докторантуру з етнології. Найбільше етнологів зосереджено в Інституті історії Литви, а число етнологів, які працюють у всіх наукових і освітніх інституціях, у часи незалежності подвоїлося. За цей період помітно виросла кількість етнологічних публікацій, а також періодичних та продюжуваних друкованих видань. Етнологічні студії виходять не тільки в збірнику «Lituanistica» («Літуаністика»), який видають замість «Lietuvos Tarybinės Socialistinės Respublikos Mokslų akademijos darbai» (serija A), але і в «Mūsų kraštas» («Наш край») (колишній «Kraštotyros»). У 1994 році з Вільнюського університету до Вільнюського педагогічного університету переведено редакцію журналу «Istorija», 1993-го з Рима до Вільнюса – «Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai» («Праці з'їзду Литовської католицької академії наук»), а 1994 року – «Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis» («Літопис Литовської католицької академії наук»). Відновлювали не тільки довоєнні періодичні видання «Darbai ir dienos», «Soter» («Сотер»), «Mūsų praeitis» («Наше минуле»), «Gimtasai kraštas», але й засновували нові.

У 1996 році в Інституті історії Литви розпочато видання першої продовжуваної серії студій і монографій «Lietuvos etnologija» («Литовська етнологія») (голова редкол. І.-Р. Мяркене), присвяченої виключно етнологічній науці. У серії до 2002 року вийшло дев'ять книжок, де розглянуто обряди молодіжних ініціацій, історію національного одягу, етнічні процеси, календарні та сімейні обряди, господарські заняття тощо. У 2001 році поновили розвиток і міждисциплінарних зв'язків. Замість зазначеного видання започаткували вихід наукового журналу «Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos» («Литовська етнологія. Студії із соціальної антропології та етнології») (гол. ред. В. Чюбрінкас). Вибір назви для журналу

пов'язаний із прагненням наблизити дві науки, які доповнюють одна одну і є близькі за методами досліджень. Нині вийшло десять номерів цього видання, у яких опубліковані наукові статті, доповіді на конференціях, рецензії та огляди з етнології Литви й країн Центральної і Східної Європи. На шпальтах часопису намагаються висвітлювати актуальні наукові питання, заохочують до теоретичних, а також методичних дискусій. Тексти публікують литовською й англійською мовами. Журнал надає можливість друкувати свої праці не тільки етнологам Литви, але й науковцям з інших країн. За словами В. Кашуби, європейській етнології давно бракувало зв'язків із соціальними науками [10, р. 14], тому започаткування «Lietuvių etnologijos...» можна вважати закінченням цього етапу.

Оперативно оприлюднювати найновіші наукові статті допомагають також видання інших інституцій. Так, Центр литовської народної культури 1988 року почав випускати журнал «Liaudies kultūra» («Народна культура») (ред. Д. Растянене), який чимало уваги приділяє не тільки методиці організації культурних заходів, але й публікаціям культурного спадку. З посиленням вимог до наукових статей, з 1998 року сформовано відділ, що відповідає за рівень наукових праць⁵. Журнал, у якому вміщено чи не найбільшу кількість етнологічних розвідок, а також перше в країні етнологічне видання «Lietuvos etnologija», що виходить шість разів на рік, сприяють публікації найновіших наукових досліджень.

Ідею щодо створення відділу наукових праць часопису «Liaudies kultūra» перейняли також інші видання. Серед них – журнал історії та культури «Žiemgala» («Жемгала»), на шпальтах якого висвітлюють культуру Північної Литви (виходить з 1998 р.), а також видавництво «Versmės» («Вярсме»), що започаткувало серію «Lietuvos valsčiai» («Литовські волості») ⁶ (з 1998 р.).

У 1991 році Литовський національний музей заснував видання «Etnografija» («Етнографія») (вийшло шістнадцять книжок). У ньому публікують наукові статті, презентують музейні колекції, вичерпно подають актуальні питання наукового життя. Інститут культури і мистецтва Литви (нині – Інститут культури, філософії і мистецтва) 1992 року розпочав випуск серії «Senovės baltų kultūra» («Культура старовинних балтів»), присвяченої дослідженням духовної культури балтів, де чимало статей і з етнології. З 2006 року започатковане етнологічне видання Університету Вітаутаса Великого «Humanitariniai mokslai naujojoje Europoje» («Гуманітарні науки в новій Європі») (відп. ред. Р. Апанавічюс). Етнологи публікують свої праці в збірнику Клайпедського університету «Acta Historica Universitatis Klaipedensis» («Історичні відомості Клайпедського університету»). Видавництво «Žiemgala» 2007 року уклало серію студій і монографій «Šiaurės Lietuvos kultūros paveldas» («Культурна спадщина Північної Литви») (вийшли томи, присвячені звичаям та етнічній культурі). У 2009 році відновлено роботу журналу «Gimtasai kraštas».

Характеризуючи розвиток литовської етнології наприкінці ХХ ст., простежуються два напрями в присвяченій їй періодиці: 1) формування продовжуваних видань, які порушують лише етнологічні проблеми («Lietuvos etnologija», «Etnografija»), 2) відновлення старих або створення нових періодичних і продовжуваних видань, присвячених кільком гуманітарним наукам. На початку ХХІ ст. виникли більш сприятливі умови для оперативнішого публікування наукових праць, тісніших міждисциплінарних зв'язків між представниками гуманітарної та соці-

альної наукових сфер. Важливо також відмітити толерантність і виваженість поглядів на праці науковців різних етнологічних шкіл Литви (які виявляються в різних зв'язках з фольклористикою, історією і соціокультурною антропологією).

Маємо визнати, що в Литві так і не сформувалася самостійна етнологічна інституція, яка мала б абсолютну автономію. Проте етнологію можемо вважати такою наукою, що підтримує існуючі та формує нові традиції, оперативно публікує найновіші дослідження в періодичних і продовжуваних виданнях.

Примітки

¹Останнім часом у Литві етнологію розуміють як науку, яка досліджує способи суспільного проживання людей у минулому і в сучасності. Основні аспекти вивчення є значеннями соціальної, матеріальної та інтелектуальної культури. Їх вияв аналізують у часовому і / або територіальному контексті, концентруючи увагу на більших або менших соціальних структурах (локальна громада, село, місто, нація тощо) з віддаванням переваги аналізу досліджень різних соціальних груп (вікова, гендерна, професійна, релігійна, етнічна тощо). У статті поняття «етнологія» нами застосовано на основі цього визначення [23, р. 117]. Наука фольклористика, за визначенням

Л. Сауки і Б. Стунджене, досліджує словесне мистецтво слова і є близькою до літературознавства, що вивчає писемне мистецтво слова [21, р. 134].

²Розвиток етнології в 1920–1939 роках, в окупованому Польщею Вільнюському краї, ми не аналізуватимемо, також докладно не йтиметься про периферійні галузі етнології (народне мистецтво, етномузикознавство).

³Археологія та історія в цьому журналі присвячено набагато менше статей (відповідно 29 і 24) [17].

⁴Уже в перших двох книгах помітно збільшено обсяг статей, а прочитані на конференціях доповіді публікували як наукові студії. У 1981–1985 роках обсяг

статей зменшили (оскільки в цьому виданні вміщували тези доповідей). Не в усіх статтях подані посилання, скасовані резюме російською мовою; з 1990 року обсяг статей знову збільшили, з 1994 року статті резюмують лише англійською і німецькою мовами.

⁵До 2003 року журнал опублікував 1553 статті – наукові розвідки, рецензії. Більш як третина цих студій присвячена етнології [20].

⁶Обидва видання чимало уваги приділяють локальним етнологічним дослідженням з різних напрямів народної культури. У 2009 році сформовано також серію цифрових наукових статей ([Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.llt.lt>).

Література

1. *Apanavičius R.* Etnologijos studijos Lietuvoje 1927–2005 metais // Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos. – 2009. – Nr 9 (18). – P. 139–164.
2. *Clifford J.* Kultūros problema. XX amžiaus etnografija, literatūra ir menas. – Vilnius, 2006.
3. *Čepaitienė A.* Antropologinis biotechnologijos tyrimas ir teorinės paradigmos ieškojimas Lietuvoje // Socialinė antropologija, etnologija ir biotechnologija. – Vilnius, 2010. – P. 221–246.
4. *Čiubrinskas V.* Socialinės ir kultūrinės antropologijos teorijos. – Kaunas, 2007.
5. *Čiubrinskas V.* Sovietmečio iššūkiai Lietuvos etnologijai: disciplina, ideologija ir patriotizmas // Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos. – 2001. – Nr 1 (10). – P. 99–117.
6. *Dundulienė P.* Etnografijos mokslas Vilniaus universitete. – Vilnius, 1978.
7. *Dundulienė P.* Žemdirbystė Lietuvoje (nuo seniausių laikų iki 1917 metų) // Istorija. – 1963. – T. 5. – P. 1–275.
8. *Gudaitis L.* Darbai ir dienos 1930–1999. T. 1–20. Sisteminė rodyklė. – Vilnius, 1999.
9. *Kardelis K.* Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai (edukologija ir kiti sociali-

niai mokslai). – Vilnius, 2007.

10. *Kaschuba W.* Dabarties istorizavimas? Praeities konstravimas ir dekonstravimas // Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos. – 2003. – Nr 3 (12). – P. 11–32.

11. *Katkus M.* Balanos gadyne: Vaizdai iš mūsų netolimos praeities // Mūsų tautosaka. – 1934. – T. 4. – P. 13–186.

12. *Lietuvių etnografijos bruožai.* – Vilnius, 1964.

13. *Löfgren O.* When is Small Beautiful? The Transformations of Swedish Ethnology // Everyday Culture in Europe (Progress in European Ethnology) / eds. M. N. Craith, U. Kockel, R. Jöhler. – Hampshire; Burlington, 2008. – P. 119–132.

14. *Margry P. J., Roodenburg H.* A History of Dutch Ethnology in 10½ Pages // Reframing Dutch Culture. Between Otherness and Authenticity / eds. P. J. Margry, H. Roodenburg. – Hampshire; Burlington, 2007. – P. 261–271.

15. *Merkiene I. R.* Lietuvos etnologija: Problemos ir perspektyvos // Lituania: tradicijos, dabartis, perspektyvos. – Vilnius, 1999. – P. 105–110.

16. *Merkiene I. R.* Šiokiadienių ir šventadienių etnografija. Etnografinių pagrindų rinkimo pagrindai. – Vilnius, 2007.

17. *Milius V.* «Gimtojo krašto» (1934–1943) bibliografija. – Vilnius, 1996.

18. *Milius V.* Etnografinių tyrinėjimų apžvalga // Lietuvos etnografijos bruožai. – Vilnius, 1963. – P. 15–47.

19. *Milius V.* Lietuvių etninės kultūros tyrinėjimai XX a. antroje pusėje: išeivių darbai // Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos. – 2001. – Nr 1 (10). – P. 30–40.

20. *Liaudies kultūra. 1988–2003.* Bibliografinė rodyklė / sud. ir ats. red. D. Rasteniene. – Vilnius, 2004.

21. *Sauka L., Stundžienė B.* Tautosakos mokslas // Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų plėtros problemos. – Vilnius, 2004. – P. 134–149.

22. *Savoniakaitė V.* Apie Lietuvos etnologijos istoriją // Lituania. – 2008. – Nr 3 (75). – P. 51–58.

23. *Šaknys Ž.* Etnologija // Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų plėtros problemos. – Vilnius, 2004. – P. 117–126.

24. *Ташков В. А.* Реквием по этносу: исследования по социально-культурной антропологии. – М., 2003.

Переклад з литовської Аушрале Тараненко